

PROSTORSKE SKUPNOSTI

PROSTOR IN IDENTITETA

Ozemlje, ki ga naseli določena skupina je običajno strogo zamejeno in ločeno od drugih skupin. Ta prostor je za skupino vir istovetenja, sami ga preoblikujejo, kultivirajo. Tako prostor dobi čustveno vrednost in simbolni pomen. Dojemanje prostora je torej družbeno in kulturno pogojeno.

Prostorska identiteta je rezultat fizičnega prisvajanja prostora ter medsebojnih odnosov in družbenega delovanja članov in članic določene prostorske skupnosti.
Prostorska identiteta se lahko kaže kot lokalna, regionalna ali nacionalna.

Raba prostorskih simbolov zadovoljuje potrebo po življenjski orientaciji in osrediščenju, po domačnosti, pripadnosti in varnosti.

GLOBALIZACIJA

So procesi povezovanja, združevanja, medsebojnega vplivanja in soodvisnosti v sodobnem svetu.

Svet je postal globalna vas pod vplivom hitrega razvoja informacijsko – komunikacijske tehnologije v zadnjih desetletjih.

NEGATIVNI VIDIKI GLOBALIZACIJE:

- UNIFIKACIJA SVETA
- PREVLADA MOČNEJŠIH NARODOV, KULTUR IN DRŽAV
- AMERIKANIZACIJA SVETA:
  - razširjanje ameriških kulturnih vrednot, jezika,...
  - etnično ozaveščanje in osamosvajanje

PROBLEM ČLOVEKOVEGA ISTOVETENJA Z GLOBALNO SKUPNOSTJO.
Poudarjanje posebnosti in različnosti v globalnem svetu.

OBLIKE PROSTORSKEGA ZDRUŽEVANJA

Temelj prostorskega združevanja je naselitev in bivanje ljudi na določenem ozemlju, ki si ga prisvojijo, mu začrtajo meje in s tem spremenijo v teritorialno zaključeno enoto.

Ker je takšna skupnost ljudi opredeljena predvsem s prostorom jo imenujemo **prostorska skupnost**. Vsako prostorsko povezovanje pa vključuje tudi politične, gospodarske, socialne in kulturne procese.

MERILA ZA RAZVRŠČANJE PROSTORSKIH SKUPNOSTI:

1. VELIKOST PROSTORA
2. ŠTEVILO IN GOSTOTA NASELJENOSTI
3. MNOGOVRSTNOST DEJAVNOSTI
4. ZADOVOLJEVANJE SPECIALIZIRANIH POTREB

TIPI PROSTORSKIH SKUPNOSTI:

1. LOKALNE SKUPNOSTI

- SO NAJMANJŠE IN NAJOŽJE SKUPNOSTI
- OPRAVLJANJE VSAKODNEVNIH DEJAVNOSTI IN ZADOVOLJEVANJE TEMELJNIH POTREB
- PROSTORSKI VIDIKI BIVANJA SE TESNO POVEZUJEJO Z DRUŽBENIMI DEJAVNOSTMI

PROSTORSKA BLIŽINA NI VEČ NAJPOMEMBNEJŠI DEJAVNIK MEDSEBOJNEGA POVEZOVANJA LJUDI (vendar obstajajo težnje po skupnem bivanju v določenih soseskah na podlagi premožnosti, rasne pripadnosti,...)

LJUDJE SE BOLJ POVEZUJEJO GLEDE NA SKUPNE INTERESE, POLITIČNO PREPRIČANJE, PODOBNOST ŽIVLJENJSKIH SLOGOV, POKLICNO PRIPADNOST,...

2. REGIONALNE SKUPNOSTI

IZOBLIKUJEJO SE POD VPLIVOM:

- NARAVNIH DEJAVNIKOV; klimatskih, ekoloških, vegetacijskih,...
  - DRUŽBENIH IN GOSPODARSKIH PROCESOV; fevdalna razdrobljenost
- V REGIJI SE SČASOMA RAZVIJE REGIONALNA IDENTITETA (navade, običaji, govor)

V EU JE AKTUALEN KONCEPR **REGIONALIZACIJE** – delitve določenega ozemlja na upravno – politične enote na podlagi zgodovinskih regij. Prenos odločanja o najpomembnejših zadevah skupnosti z države na regionalno raven je še posebej pomemben za pokrajine, ki izstopajo po kulturnih, etničnih in drugih posebnostih. Večja regionalna avtonomija preprečuje konflikte.

3. NACIONALNA SKUPNOST

- OZEMLJE, KI GA NASELJUJE NAROD KOT PREVLAJUJOČA ETNIČNA SKUPINA
- NACIJA JE NAROD, KI SVOJE OZEMLJE NADZORUJE IN POLITIČNO ORGANIZIRA V DRŽAVO (meje morajo biti jasno določene in mednarodno priznane)

Nacionalne prostorske skupnosti nastopajo predvsem kot nacionalne in večnacionalne države.

Z GLOBALIZACIJO SE POMEN NACIONALNIH DRŽAV ZMANJŠUJE. NASTAJAJO NADNACIONALNE SKUPNOSTI, KI POVEZUJEJO VEČ SUVERENIH DRŽAV V ZAKLJUČENO ENOTO.

4. MEDNARODNE SKUPNOSTI

- POVEZOVANJE DRŽAV NA TEMELJU POLITIČNIH IN GOSPODARSKIH, VARNOSTNO – VOJAŠKIH ALI DRUGIH INTERESOV V NADNACIONALNO SKUPNOST

S tem se države odrečejo delu svoje suverenosti.

5. GLOBALNA SVETOVNA DRUŽBA

- JE NAJŠIRŠA SKUPNOST IN POVEZUJE CELOTNO ČLOVEŠTVO
- DEJAVNIKI, KI SO POVZROČILI TESNO POVEZANOST SVETA: GLOBALNI EKOLOŠKI PROBLEMI, GOSPODARSKI RAZVOJ, RAZVOJ KOMUNIKACIJ, INFORMATIKE,...
- PROBLEM UNIFIKACIJE OZ. POENOTENJA SVETA:

TRETJI SVET OBČUTI LE NEGATIVNE PLATI

KAKO OHRANITI RAZLIKE IN POSEBNOSTI ZNOTRAJ GLOBALNE DRUŽBE

OD RURALNE DO URBANE DRUŽBE

PODEŽELSKESKUPNOSTI

SO NAJSTAREJŠA OBLIKA USTALJENEGA DRUŽBENEGA BIVANJA NA DOLOČENEM GEOGRAFSKEM PROSTORU. NASTANEJO NA PODLAGI STALNE NASELITVE IN Z ZAČETKI POLJEDELSTVA.

Konec 18. stol. Se agrarne družbe s prevladujočo obliko naselitve na podeželju začno spreminjati v industrijske družbe s prevladujočo naselitvijo v mestih. Zmanjšuje se število podeželskega prebivalstva, izginjajo tradicionalni načini življenja in njihove vrednote. Vse bolj so opazni mestni načini življenja v tradicionalnem svetu. Temu pojavu pravimo DEAGRARIZACIJA in poteka vzporedno z industrializacijo in urbanizacijo.

PODEŽELJE SE SPREMINJA ZARADI:

- PRENOSA DOSEŽKOV INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE V KMETIJSTVO
- RAZŠIRJENOSTI MNOŽIČNIH MEDIJEV, TURIZMA, KOMUNIKACIJSKIH SREDSTEV...

Vpliv industrializacije na ruralna področja:

1. KULTURNE SPREMEMBE
  - propadanje podeželske arhitekture, prenos mestnih načinov gradnje na podeželje
2. DRUŽBENE SPREMEMBE
  - depopulacija, sprememba tradicionalnih vrednot in norm
3. EKONOMSKE SPREMEMBE
  - mehanizacija in avtomatizacija kmetijstva, zmanjšanje št. delovnih mest
4. EKOLOŠKE SPREMEMBE
  - rušenje naravnega ravnotežja

REVITALIZACIJA PODEŽELJA – podeželje se modernizira vendar hkrati ohranja značilno kulturno podobo krajine

ZNAČILNOSTI DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU V PRETEKLOSTI:

- VEČJA OSAMLJENOST IN ODVISNOST OD NARAVNEGA OKOLJA
- MAJHNO ŠTEVILO PRIPADNIKOV NA VELIKIH OBMOČJIH
- ZNAČAJ PRIMARNIH DRUŽBENIH SKUPIN
- NIŽJA STOPNJA DELITVE DELA
- VEČJI POMEN SORODSTVA IN DRUŽINE
- VEČJA VLOGA TRADICIJE IN OBIČAJEV
- OMEJENA DRUŽBENA IN PROSTORSKA MOBILNOST

DANES SE URBANI NAČIN ŽIVLJENJA PRENAŠA V RURALNO OKOLJE. RAZLIKE MED RURALNIM IN URBANIM NAČINOM ŽIVLJENJA SO VSE MANJŠE.

POMEMBNE FUNKCIJE PODEŽELJA DANES:

- **pridelovanje hrane**
- **gozdarstvo, črpanje snovi**
- **oddih, turizem in rekreacija**
- **naravna in kulturna dediščina.**

URBANIZACIJA

NASTAJANJE MEST JE BILO POVEZANO Z RAZVOJEM OBRTI IN TRGOVINE
Mesta so imela pomembno gospodarsko, upravno, kulturno in izobraževalno vlogo

SODOBEN RAZVOJ MEST ZAZNAMUJETA DVA PROCESA

1. INDUSTRIALIZACIJA 19.stol.
2. **URBANIZACIJA je naraščanje mestnega prebivalstva, razmah mestnih skupnosti in uveljavlja urbaniziranega načina življenja.**

Po drugi svetovni vojni je urbanizacija zajela ves svet.

DANES RAZMAH VELEMEST V DRŽAVAH TRETJEGA SVETA.
VZROKI ZA MIGRACIJE:

- ZAOSTALA KMETIJSKA PROIZVODNJA
- VOJAŠKI SPOPADI IN POLITIČNO NASILJE
- PRISILNI IZGONI
- DEGRADACIJA OKOLJA
- PRENASELJENOST (slumi, favele)

POSLEDICE URBANIZACIJE ZA DRUŽBO:

- velika koncentracija prebivalstva na majhnem prostoru
- razvoj novih načinov bivanja, vedenjskih in kulturnih vzorcev
- številni novi problemi – nove znanosti

MESTA SE ZAČNEJO ŠIRITI NAVZVEN:

SUBURBANIZACIJA je premik prebivalstva iz gosto naseljenih mestnih predelov v manjša primestna območja z manjšo gostoto prebivalstva. Tako se družbene značilnosti urbanega življenja prenašajo na periferijo.

POSEBNOSTI URBANIZACIJE V SLOVENIJI

- DEAGRARIZACIJA BREZ INTENZIVNE URBANIZACIJE
- VEČJI CENTRI IZVEN SLOVENSkih MEJA

V Sloveniji namesto suburbana področja uporabljamo izraze: primestje, obmestje, predmestje.

MESTNE SKUPNOSTI

Polovica svetovnega prebivalstva živi v mestih. Sodobne družbe so urbane družbe.

SPECIFIČNE ZNAČILNOSTI MESTA:

1. VELIKO LJUDI NA MAJHNEM PROSTORU
2. ZAPLETENA ORGANIZACIJA IN DIFERENCIACIJA DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA
3. DELITEV NA JAVNO IN ZASEBNO SFERO
4. KAKOVOST BIVANJA
5. AGRESIVNO IN ASOCIALNO OBNAŠANJE
6. DEGRADACIJA OKOLJA
7. FIZIČNO PROPADANJE MESTNIH SREDIŠČ; URBANO RECIKLIRANJE
8. ZAPOSLOVNE MOŽNOSTI, ZADOVOLJEVANJE KULTURNIH, IZOBRAŽEVALNIH, POTREB
9. VEČ SVOBODE; SUBKULTURE – URBANE KULTURE
10. ANONIMNOST IN BREZOSEBNOST
11. URBANA SEGREGACIJA

V SLOVENIJI TE ZNAČILNOSTI MESTA NISO TAKO OČITNE:

- majhno ozemlje
- maloštevilno prebivalstvo
- posebnosti v prostorskem razvoju.

UREJANJE PROSTORA

Industrijsko obdobje prinese s seboj veliko novih problemov: katastrofalne higienske in življenjske razmere, , prenaseljenost slabo komunalno opremljenost, propadanje mestnih središč, onesnaženost, hrup, nove gradnje,...

Problemi urbanega in ruralnega življenja pa zahtevajo strokovne rešitve.

URBANIZEM (20.stol.) JE ZNANOST, KI SE UKVARJA Z NAČRTOVANJEM IN UREJANJEM MEST:

- Z GRADBENIMI IN ARHITEKTURNIMI VIDIKI RAZVOJA PROSTORSKIH SKUPNOSTI
- Z ZAGOTAVLJANJEM ČIM BOLJ URAVNOTEŽENEGA RAZVOJA MEST IN NASELIJ IN USTREZNIH BIVALNIH RAZMER

Cilj: trajnostni razvoj in višja kakovost življenja

EKOLOŠKE OMEJITVE PROSTORA

Nepremišljeni in nenačrtani posegi v prostor in naravno okolje danes povzročajo probleme. Negativni učinki teh posegov so:

- onesnaževanje voda, zraka in zemlje
- podnebne spremembe
- problem preskrbe s pitno vodo
- uničevanje velikih delov morske obale, krčenje obdelovalnih površin
- uničevanje flore in favne
- uničevanje značilne kulturne krajine, nezakoniti posegi v prostor,...

Ekološke probleme urbanih območij proučuje in poskuša odpraviti **urbana ekologija (trajnostni razvoj, trajnostno mesto)**.